

УДК 378(091)[І.А.Крипякевич]
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/68-2-4>

Андрій ЛЕВДЕР,
orcid.org/0000-0002-7140-4622
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри історії
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
(Рівне, Україна) levderandri1@gmail.com

ВИКЛАДАЦЬКА ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ І. П. КРИП'ЯКЕВИЧА

У науковій статті досліджено організаційно-педагогічну та викладацьку діяльність відомого науковця І. П. Крип'якевича. Описано біографічний період становлення його як викладача та викладацьку діяльність в Кам'янець-Подільському університеті, Таємному українському університеті, Греко-католицькій Богословській Академії і Львівському університеті ім. І. Франка. Проаналізовано умови роботи Крип'якевича в університетах, посади які він займав та історичні реалії того часу.

Надзвичайно цікавим є внесок Івана Петровича у організаційно-педагогічній діяльності в Кам'янець-Подільському університеті до викладання в якому він так і не розпочав. Окремо заслуговує уваги його організаційно-педагогічна діяльність в Таємному українському університеті. Окремо виділена викладацька та організаційно-педагогічна діяльність в Греко-католицькій Богословській Академії та діяльність на посаді декана історичного факультету Львівського університету ім. І. Франка. Важливим у поданій статті є характеристика курсів, які викладав І. П. Крип'якевич, та їх специфіка. В статті розкрито методи, засоби, прийоми, які використовував відомий науковець у своїй викладацькій діяльності, та на що найбільше звертав увагу у роботі з студентами і аспірантами. Описано курси, які викладав Іван Петрович Крип'якевич будучи викладачем в різних університетах. На той час ці курси були новими, які тільки апробувалися, це такі як: «Історія України», «Методика історії» та спецкурс «Визвольна війна українського народу 1648–1654 рр. і приєднання України до Росії». З'ясовано важливість методики історичних досліджень на яку звертав увагу науковець. В статті описано спогади його студентів, які охарактеризовують заняття, що проводив Іван Петрович. Ставлення викладача до студентів та аспірантів, особливості викладу та подачі матеріалу, його професійні навички як лектора.

Ключові слова: організаційно-педагогічна діяльність, викладацька діяльність, наукові студії, Кам'янець-Подільський університет, Таємний український університет, Греко-католицька Богословська Академія, Львівський університет ім. І. Франка, НТШ.

Andrii LEVDER,
orcid.org/0000-0002-7140-4622
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of History
Academician Stepan Demianchuk International University of Economics and Humanities
(Rivne, Ukraine) levderandri1@gmail.com

TEACHING AND ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL ACTIVITIES IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF I. P. KRYPYAKEVYCH

The scientific article examines the organizational, pedagogical and teaching activities of the famous scientist I.P. Krypyakevich. The biographical period of his formation as a teacher and his teaching activities at the Kamianets-Podilskiy University, the Secret Ukrainian University, the Greek-Catholic Theological Academy and the Lviv University named after I. Franko. The working conditions of Krypyakevich in universities, the positions he held and the historical realities of that time are analyzed.

Ivan Petrovych's contribution to the organizational and pedagogical activities of the Kamianets-Podilskiy University is extremely interesting, before teaching in which he never started. His organizational and pedagogical activity at the Secret Ukrainian University deserves special attention. The teaching and organizational and pedagogical activities at the Greek Catholic Theological Academy and activities as dean of the Faculty of History of the Lviv University named after I. Franko. Important in the presented article is the description of the courses taught by I.P. Krypyakevich and their specifics. The article reveals the methods, means, and techniques used by the famous scientist in his teaching activities, and what he paid most attention to in his work with students and graduate students. The courses taught by Ivan Petrovich

Krypyakevich as a teacher at various universities are described. At that time, the courses were new, which had just been tested, such as: "History of Ukraine", "Methodology of History" and a special course "The War of Liberation of the Ukrainian People 1648–1654 and the Accession of Ukraine to Russia". The importance of the historical research methodology, which the scientist paid attention to, has been clarified. The article describes the memories of his student, which characterize the classes conducted by Ivan Petrovych. The teacher's attitude towards students and graduate students, features of the presentation and presentation of the material, his professional skills as a lecturer.

Key words: organizational and pedagogical activity, teaching activity, scientific studies, Kamianets-Podilskyi University, Secret Ukrainian University, Greek-Catholic Theological Academy, Lviv University named after I. Franka, National Academy of Sciences.

Постановка проблеми. Серед когорти відомих українських учених почесне місце належить Івану Петровичу Крип'якевичу, який більше відомий широкому загалу як історик, наукова спадщина якого, окрім української та всесвітньої історії, охопила історіографію, джерелознавство, архівознавство, геральдику, сфрагістику, філігранологію, історичну географію, картографію, нумізматику, краєзнавство, дипломатику, соціотопографію. Він знаний також як мовознавець і літературознавець, письменник, бібліограф, книго- й бібліотекознавець.

Проте, діяльність І. П. Крип'якевича як педагога, вчителя, викладача, вихователя, популяризатора історичних знань, керівника наукових досліджень залишається недостатньо вивченою. Зазначене стосується також його організаторської діяльності у сфері освіти і науки, зокрема, у складі культурно-освітніх, наукових, суспільно-політичних товариств, як очільника кафедри, факультету, інституту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Деякі напрями діяльності І. П. Крип'якевича почали активно досліджувати лише на початку 90-их років минулого століття. Такі наукові розвідки здебільшого присвячені історичній проблематиці. Так, В. В. Грабовецький, О. В. Серeda з'ясували його внесок у розвиток історичного краєзнавства, О. С. Рубльов – археографію, І. Я. Скочиляс – історію церкви та релігії, Я. Р. Дашкевич, І. Н. Заболотна, Я. Д. Ісаєвич, М. П. Ковальський, Г. І. Ковальчук – українську історіографію та джерелознавство, Л. І. Винар – сфрагістику, Б. Д. Гошовський, Д. Г. Гринчишин, Г. В. Корнеєва, Б. С. Криса, С. В. Разживін – мовознавство та літературознавство, Т. О. Литвин – книго- і бібліотекознавство.

Не залишилися осторонь наукових досліджень культурно-освітня та педагогічна діяльність І. П. Крип'якевича. До характеристики підручників та посібників видатного педагога, його популяризаторської діяльності свого часу долучилися Ю. М. Алексєєв, Я. Р. Дашкевич, В. О. Мисан, Л. В. Пироженко, Р. І. Крип'якевич. Педагогічна майстерність Івана Петровича стала предметом спогадів його учнів та вітчизняних науковців: В. В. Грабовецького, М. Ф. Колеса, В. Л. Лен-

цика, О. І. Луцького, О. Й. Прицака, І. Г. Шульги. Згадані науковці частково охарактеризували окремі аспекти педагогічної, культурно-просвітницької та популяризаторської діяльності І. П. Крип'якевича. Уперше комплексний аналіз культурно-просвітницької діяльності Івана Петровича, яка охопила педагогічний та педагогічно-організаційний напрями, здійснила сучасна дослідниця Н. П. Клименко.

Метою дослідження є аналіз організаційно-педагогічної та викладацької діяльності відомого науковця І. П. Крип'якевича.

Виклад основного матеріалу. Складовою педагогічної праці І. П. Крип'якевича стала його викладацька та організаційно-педагогічна діяльність у вищих навчальних закладах. Насамперед варто звернути увагу на хронологічні межі цього виду діяльності і виокремити у ній етапи. Після закінчення філософського факультету І. П. Крип'якевич не отримав запрошення на роботу до Львівського університету, хоча, навчаючись зарекомендував себе не лише здібним студентом, але потенційним майбутнім ученим. Початок педагогічної діяльності у вищій школі припав на 1918 р.. Саме у цей час І. П. Крип'якевича запросили на посаду приват-доцента Кам'янець-Подільського державного університету.

Уперше запрошення до університету І. П. Крип'якевич отримав восени 1918 р. 17 серпня 1918 р. гетьман П. П. Скоропадський затвердив ухвалений Радою Міністрів Української держави закон «Про заснування з 1 липня 1918 р. Кам'янець-Подільського державного українського університету». 14 жовтня 1918 р. ректор університету І. І. Огієнко направив листи львівським ученим С.-М. В. Балею, Ю. Й. Гірняку, І. П. Крип'якевичу з проханням прибути в університет для роботи на посадах приват-доцентів (Даниленко, 2005: 105). 24 жовтня 1918 р. І. І. Огієнко повідомить І. П. Крип'якевича про те, що він прийнятий на посаду приват-доцента університету. Про це свідчать і документи з домашнього архіву історика, де зберігаються запрошення до участі у відкритті університету за підписом І. І. Огієнка, довідка про затвердження на посаду

приват-доцента (23.10.1918 р.) та два посвідчення, у яких вказано, що І. П. Крип'якевич призначений приват-доцентом Кам'янець-Подільського університету у 1918 р. та 1920 р. (ЛННБ ім. В. Стефаника НАН України. Ф. Фонд 314. П. № 293).

У кінці жовтня 1918 р. І. П. Крип'якевич брав участь в урочистому відкритті університету. Напередодні він відвідав м. Київ, де зустрівся в Українському клубі з представниками молодшої інтелігенції. У Міністерстві освіти він отримав призначення на посаду в. о. професора історії України в університеті у Кам'янці-Подільському. На зворотному шляху заїхав до Кам'янця. У своїх спогадах він пише про зустріч з І. І. Огієнком, який справив на нього незабутнє враження: «Це людина незвичайної праці – від вчасних годин ранку він пересиджував у будинку університету (перше була там якась середня школа) і пильнував ремонту. Одночасно підготовляв урочисте відкриття університету» (Крип'якевич, 2001: 115). І. П. Крип'якевич також долучився до підготовчої роботи. Разом з протоієреєм О. В. Січинським він прибрав актову залу, розмістивши на стінах портрети відомих діячів, репродукції картин на історичну тематику, гасла та на окремих таблицях списки давніх володарів і видатних уродженців подільського краю.

Урочисте відкриття університету відбулося 28 жовтня 1918 р. Воно розпочалося із урочистої молебні. Пізніше зачитали акт про створення університету. Серед виступаючих був І. П. Крип'якевич, який виголосив промову від імені галичан та сердечно привітав усіх із такою знаменною подією. Іван Петрович не зміг залишитися в Кам'янці-Подільському і приступити до своїх обов'язків оскільки захворів на паратиф. З листопада 1918 р. українські землі поглинули військові конфлікти, повстання, війни. За таких умов І. П. Крип'якевич не наважився виїхати до Кам'янця – Подільського і залишався у Львові, готуючи базу для викладацької роботи. У його архіві збереглися нариси до семінарських занять, матеріали для лекцій з курсу «Методики історії» з позначкою «для унів[ерситету] в Кам'янці – Под[ільському]» (ЛННБ ім. В. Стефаника НАН України. Ф. 314. П. № 168) ... Приступити до виконання обов'язків у Кам'янці-Подільському він не зможе. Наприкінці грудня 1920 р. університет припинить діяльність.

Подальша викладацька робота І. П. Крип'якевича пов'язана із відкриттям та функціонуванням Таємного Українського Університету (ТУУ). На початку 1919 р. Східна Галичина опинилася під владою Польщі. Нова адміністрація Львівського

університету, що існував ще з часів Австро-Угорщини, ліквідувала українські кафедри і надала йому ім'я короля Яна Казимира. Галицька інтелігенція, яка на той час мала досвід розбудови українського шкільництва у воєнні роки, не могла допустити, щоб молодь Східної Галичини залишилася без університетської науки. Саме тому українські наукові інституції взяли на себе організацію систематичних курсів для молоді, які б замінили їй університет. Першим реалізувати цю справу заходилося Наукове Товариство ім. Шевченка (НТШ). На початку 1921 р. курси набули такого розмаху, що на всіх відділах налічувалося вже 25 кафедр: на філософському – 14, на юридичному – 6, на медичному – 5. Усіх слухачів було понад 100, з них на філософському відділі – 27, на юридичному – 61, на медичному – 13.

Дізнавшись про існування мережі курсів, польська влада ліквідувала їх. У відповідь на заборону галицька інтелігенція на чолі з Б. О. Барвінським, В. Г. Герасимчуком, І. П. Крип'якевичем, І. С. Свенціцьким, В. Г. Щуратом восени 1920 р. започаткувала постійно діючі нелегальні університетські курси. Вони мали три відділення – філософське, правниче і медичне, проіснували до червня 1921 р. Рішення про створення такого закладу взяли на себе вже раніше згадувані дійсні члени Наукового Товариства ім. Шевченка. Саме вони здійснили практично всю організаційно-педагогічну роботу, яка включала: створення університетських підрозділів, підбір викладачів, розробку навчальних планів та програм, збір коштів. На цьому етапі І. П. Крип'якевич зарекомендував себе як прекрасний організатор вищої освіти і навчання молоді. Він використав попередній досвід, якого набув організовуючи школи на Волині та Холмщині під час Першої світової війни.

І. П. Крип'якевич активно долучився до створення університету. Ще до його появи він безпосередньо займався організацією студентських курсів. У його архіві збереглося чимало матеріалів, що засвідчують його участь І. П. Крип'якевича у цій справі (ЛННБ ім. В. Стефаника НАН України. Ф. 314. П. № 16-А.; Прицак, 2001). У листі до С. Т. Томашівського, датованому 8 червня 1922 р., він писав: «Я веду семінар другий рік: тамтого року мав коло 10 студ[ентів], тепер коло 50. За І сем[естр] с[его] р[оку] маю точну статистику праць: рефератів 39, популярних розвідок 24, інтерпретацій 24, наукових робіт (на основі одного-двох актів) 23, разом 110, – на всіх 44 студентів, отже, продукція вдоволяюча. Може працюють так тому, що це заборонений овоч. Але якби ми мали публічний університет, то можна б масу

зробити для культури, – голод за наукою великий» (ЦДІАЛ. Ф-368. Оп. 1. Спр. 174. арк. 1–3). Відомо, що для курсантів І. П. Крип'якевич читав дві дисципліни – «Методику історії» та «Історію Української держави в XVI–XVII ст.». До читання історичних курсів були долучені й інші провідні історики. Про це він згадував у листі до І. П. Кривецького: «Про державу теж викладаю; веду теж семінар і приготую деякі методичні subsidia для студентів. Др. Корд[уба] має лекції з всесвіт[ньої] історії, Б. Барв[інський] палеографію і бібліотекарство» (ЦДІАЛ, м. Львів. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 995, арк. 24). Робота на курсах потребувала додаткового часу. Офіційно І. П. Крип'якевич працював викладачем у філії Академічної гімназії. Він був змушений звернутися до Кураторії Львівського шкільного округу з проханням про зменшення семестрового навантаження у гімназії у I півріччі, а згодом братиме відпустку на II півріччя.

Робота в університеті настільки захопила І. П. Крип'якевича, що він повністю поринув у вир організаційно-педагогічної та викладацької діяльності. Новостворений університет був організований за зразком європейських вищих навчальних закладів. Очолював університет ректор (першим ректором був відомий літературознавець і поет В. Г. Щурат), він стояв на чолі академічного сенату, до складу якого входили проректор, декани, представники факультетів. У 1923 р. до складу академічного сенату Українського Університету входили доктори: М. І. Вахнянин, В. Й. Вергановський, Р. С. Ковшевич, М. М. Кордуба, І. П. Крип'якевич, М. Т. Левицький, М. С. Музика, М. І. Панчишин, І. І. Раковський. Керували кафедрами провідні українські вчені. Навчання в університеті здійснювалося згідно плану та програм, які розробляли викладачі. Організація навчального процесу відповідала європейським формам, серед яких домінували лекції та семінари. Використовували також практичні заняття, просемінари (АЛНУ ім. І. Франка. Ф. Р – 119. Оп. 3. Спр. 278, арк. 2–3). Серед форм контролю домінували колоквиуми та іспити. Окремі студенти отримували індивідуальні завдання, які мали здебільшого творчий, дослідницький характер (ЦДІАЛ. Ф. 310. Оп. 1. Спр. 44; Ф. 310. Оп. 1. Спр. 56; Ф. 310. Оп. 1. Спр. 71). Навчальний процес забезпечувала університетська бібліотека. До формування її фондів долучився й І. П. Крип'якевич. У листі до І. І. Кривецького він просив надсилати книги на ім'я студентів. Їх оплату здійснювало Наукове Товариство (ЦДІАЛ, Ф. 309. Оп. 1. Спр. 995. арк. 29). Кожен студент отримував відповідні документи – посвідчення та диплом.

Серед історичних курсів, які читав Іван Петро-

вич студентам, неабияке значення мав курс «Української історіографії». До 20-их років XX ст., як стверджував відомий історик М. Ковальський, в Україні був відсутній лекційний курс з української історіографії (Ковальський, 2001: 842). Історіографічними студіями Іван Петрович активно займався ще до відкриття Українського університету. Він ретельно опрацював історіографічні огляди Д. І. Багалія, М. П. Василенка, М. С. Грушевського. О. М. Лазаревського. Апробація лекційного курсу у студентській аудиторії упродовж 1922–1923 н. р. сприяла систематизації зібраних матеріалів, їх узагальненню за окремими темами. У 1923 р. у Львові вийшов друком за допомогою розмножувальної тогочасної техніки курс «Українська історіографія XIX – XX вв.» (АЛНУ ім. І. Франка. Ф. Р – 119. Оп. 3. Спр. 278). Хоча загальний обсяг книги склав 66 сторінок, І. П. Крип'якевич досить цілісно подав у першій частині огляд української історіографії XVI – XVIII ст., а у другій – XIX ст. У лекційному курсі він проаналізував витoki, форми, риси історіографії, подав короткі відомості про українських істориків та їх основні праці, не оминувши характеристики джерельної бази, яку на цей час опрацювали історики. Поява літографічного курсу І. П. Крип'якевича стала унікальним явищем в історичній науці, оскільки була першим узагальнюючим нарисом як у науковій літературі так і навчальній.

Не менш важливим для підготовки майбутніх фахівців виявився курс з «Методики історії». Розробляти цю дисципліну І. П. Крип'якевич почав ще у 1918 р., коли отримав запрошення до Кам'янець – Подільського університету, а упродовж 1919–1921 рр. доповнив новими матеріалами (ЛННБ ім. В. Стефаніка НАН України. Ф. 314. П. № 16-А; Ф. 314. П. № 149; ЛННБ ім. В. Стефаніка НАН України. Ф. 314. П. № 168). За своїм змістом і структурою курс «Методики історії» був присвячений методиці організації історичних досліджень. «Головним предметом, що його викладав проф. І. Крип'якевич була методика історичних дослідів. Цю дисципліну викладав він дуже солідно, бо сам був знаменитим її знавцем» – так згадував про викладання цього курсу С. Ю. Волинець (Волинець, 1968: 87). Частина годин, виділених на курс, проходила у формі семінарських та практичних занять. На них студенти відпрацьовували методику організації наукового дослідження. Більшість семінарів Іван Петрович проводив у власному помешканні, маючи бібліотеку і чималий масив роздаткових матеріалів, які опрацьовували студенти. І. П. Крип'якевич

заохочував студентів до діалогу, дискусій. Його настанови і поради ґрунтувалися на довірі та повазі до студентів. Якщо він не міг відразу задовольнити студентські запити, то пропонував своїм співрозмовникам дати відповідь на поставлені запитання наступного разу. «Це він робив і за це ми його дуже поважали і любили» – так згадував С. Волинець (Волинець, 1968: 89). Взагалі Іван Петрович з особливим трепетом ставився до своїх студентів, завжди приходив їм на допомогу.

Із курсу «Методики історії» згідно обраних тем студенти здійснювали наукові дослідження. Вони готували реферати і тематичні бібліографічні огляди, рецензували наукові статті, вчилися робити виписки з джерел, укладали робочу картотеку. Особливу увагу Іван Петрович приділяв підготовці робочих карток, які використовував у дослідницькій і викладацькій роботі. Укладання робочої картотеки він вважав основою організації наукового пошуку. Саме тому власний досвід, набуті уміння намагався передати своїм вихованцям (Волинець, 1968: 88).

Кращі дослідження студентів публікувалися. «За моєї допомоги, – як згадував Іван Петрович, – студенти видавали літографічний журнальчик Історичний вісник (ч. 1–3) 1923 р., в якому були реферати з семінарійних праць, різного роду замітки і матеріали, принагідні статті. Також літографією виходили виклади мої і інших професорів. Це була незвичайно симпатична праця, а те, що це була організація таємна і не дозволена, ще більше підбадьорювало і викладачів і студентів» (Крип'якевич, 2001: 118). Історичний вісник слугував своєрідною стартовою площадкою для майбутніх науковців, студентів, що вирішили легально здобувати вищу освіту у європейських університетах.

У 1923 р. університет почав занепадати. Якщо польська влада на початковому етапі його діяльності дивилася на освітні потуги української інтелігенції як справу, що не матиме позитивного результату, то згодом вона докорінно змінила свої погляди і розпочала масові гоніння на студентів і викладачів. У 1925 р. університет припинив свою діяльність. За короткий термін, не зважаючи на свій нелегальний статус, він став відомим навчальним закладом у країнах Європи. Посвідчення, які отримували українські студенти, визнавалися у європейських вузах як документи державних університетів і це давало їм право продовжувати подальше навчання. До цього високого рівня підготовки майбутніх фахівців долучився І. П. Крип'якевич.

Упродовж 1934–1939 рр. І. П. Крип'якевич викладав у греко-католицькій Богословській Академії, де він одночасно очолював кафедру історії України. (ЦДАЛ. Ф. 179. Оп. 7. – Спр. 13263. арк. 155). Це був третій вищий навчальний заклад, до якого І. П. Крип'якевич був запрошений у статусі викладача. Як і у попередні роки він поєднував декілька діяльностей: продовжував працювати гімназійним вчителем, брав подальшу участь в НТШ, читав лекції на приватних курсах тощо.

Греко-католицька Богословська Академія у Львові розпочала свою роботу у жовтні 1928 р. Вона створена з ініціативи митрополита Андрея Шептицького і існувала на легальних засадах. Навчальний курс тривав п'ять років. У 30-их роках ХХ ст. академія стала потужним релігійним і науковим центром на теренах східної Європи, оскільки мала до 400 студентів, яких щорічно навчали українською та латинською мовами 30–40 викладачів. Академія об'єднала навколо себе провідних західноукраїнських вчених, що за короткий термін зробило її потужним центром філософських і богословських наук.

Як свідчать матеріали особової справи і довідки, які подавав І. П. Крип'якевич до Кураторії шкільної округи, він мав трьохгодинне тижневе навантаження і викладав історію (ЦДАЛ. Ф. 179. Оп. 7. – Спр. 13263. арк. 155). Попередньо він розробив програму лекційного курсу, згідно з якою читав такі теми: «З історії Східної Європи – Княжі часи» (літній семестр 1934/1935 рр.); «Україна в XV–XVII в. на тлі історії Східної Європи» (зимовий семестр 1935/1936 рр.); Огляд історії України XVII–XVIII в. (літній семестр 1935/1936 рр.); «Історія Київської Держави IX–XIII в.» (академічний рік 1935/1936 для першого курсу); «Досліди над історією греко-католицьких парафій у Галичині» (1935/1936, 1937/1938, 1938/1939 рр. (могли брати участь студенти III–V року навчання)) (Ленчик, 1993: 172); «Історію України XVIII в.» (1937/1938 н. р.). Паралельно Іван Петрович організував кафедру історії і був її завідувачем.

Одним із показників праці викладача була і залишається оцінка його діяльності студентами. Спогади, які залишили колишні студенти Богословської академії, пронизані повагою, любов'ю та вдячністю до свого наставника. По-перше, Іван Петрович тоді вже був знаний у львівських академічних колах і зарекомендував себе не лише як талановитий вчений, але й неперевершений лектор, що майстерно володів словом. Тому студенти з радістю очікували його появи. Вони були виховані і навчені на його історичній белетристиці,

що виходила масовими тиражами у 20-ті роки ХХ ст. По-друге, більшість студентів, відзначали стиль і манеру читання лекційного матеріалу. Вони звертали увагу на вміння структурувати матеріал, логічно викладати тему, інтонаційне забарвлення мови, її багатство: «Як викладач професор Крип'якевич був дуже красномовний, його слухали з великою насолодою. Не кожний великий учений має такий дар до ясного й легкого викладу. Сам Грушевський як промовець, був, за переказами, досить тяжкий, так само деякі його учні не визначались майстерністю викладу. Професор Крип'якевич був, без сумніву, блискучим викладачем, як і другий великий історик України, Д. І. Дорошенко, котрого мав приємність також мати за свого професора» (Ленчик, 1993: 172). По-третє, студенти особливо цінували семінари, які проводив І. П. Крип'якевич. Їх цінність полягала у практичній спрямованості. Кожен із них оволодівав системою практичних умінь, які потрібні були для дослідницької роботи і які кожен використовував у подальшому на інших предметах. Семінари І. П. Крип'якевича, як правило, були переповнені студентами. У 1938–1939 н. р., як свідчать матеріали особистого архіву І. П. Крип'якевича, він провів 14 семінарських занять з історії Сходу, у яких брали участь студенти у кількості 20 осіб. Із слухачами семінарів він обговорював і опрацьовував джерела і літературу до історії галицьких парохій. Студенти підготували 5 рефератів. За результатами семінару започатковано видання студентських досліджень «Студії семінарів для історії Сходу». Перша частина випуску дістала назву «Галицькі парохії XII–XIV ст.» (ЛННБ ім. В. Стефаника НАН України. Ф. 314. П. № 172).

У цей час Іван Петрович паралельно вів семінар для студентської молоді у НТШ. Оскільки справа з таємним університетом зазнала краху, керівництво НТШ вирішило створити наукові комісії і доручити керівникам вести семінари у формі університетських студій. Семінар з історії вели упродовж 1936–1939 рр. Традиційно у ньому брало участь 20 слухачів. На семінарі здебільшого слухали повідомлення бібліографічного характеру. Учасники характеризували прочитані твори, готували наукові доповіді, реферати (Прицак, 2001: 562). І. П. Крип'якевич навчав молодих дослідників виділяти центральні проблеми, суть, виокремлювати найважливіше. Щоденна аналітична праця могла дати позитивні результати і право на виголошення наукових істин.

У бібліографічних покажчиках, що вийшли в радянські часи, свідомо замовчувався факт діяльності І. П. Крип'якевича у греко-латинській

Богословській Академії. Таке замовчування зрозуміле і очевидне у контексті ставлення радянської держави до церкви і релігії. Однак, сам І. П. Крип'якевич цю сторінку життя згадував як факт минувшини, що дав йому певний досвід викладацької діяльності, спілкування з молоддю, з якої у майбутньому сформувалися науковці, що унаслідували свого вчителя, присвятивши свої дослідження історії України та української церкви.

На посаді завідувача кафедри у Львівському університеті ім. І. Франка І. П. Крип'якевич пробув з жовтня 1939 р. по червень 1941 р. і в повоєнні роки – з серпня 1944 р. по липень 1946 р. (АЛНУ ім. І. Франка. Ф. Р – 119. Оп. 3. Спр. 278; ЛННБ ім. В. Стефаника НАН України. Ф. 314. П. № 249). Більшість тих, хто працював тоді з ним, звертають увагу на організаторські здібності, які він проявив як керівник новостворених факультету і кафедри. І. П. Крип'якевич не зважаючи на зайнятість і розуміння складності суспільно-політичної ситуації, залишався поміркованим, порядним, ніколи не йшов у супереч своїм моральним принципам, умів відрізнити істинне від несправжнього.

В університеті Іван Петрович читав студентам лекції з курсу історії України (рукописні зошити «Курс історії України для III–IV к[урсів] іст[оричного] фак[ультету]»), вів спецкурс «Визвольна війна українського народу 1648–1654 рр. і приєднання України до Росії» (АЛНУ ім. І. Франка. Ф. Р – 119. Оп. 3. Спр. 278; ЛННБ ім. В. Стефаника НАН України. Ф. 314. П. № 342; Ф. 314 П. № 343). Студенти цінували І. П. Крип'якевича як талановитого вченого і не менш талановитого викладача. Він користувався неабияким авторитетом і повагою не лише серед майбутніх істориків (Вальо, 2001: 624). «У пам'яті багатьох моїх колег, – згадував колишній студент Івана Петровича, в майбутньому доктор історичних наук, професор І. Г. Шульга, – назавжди залишаться лекції з історії України, прочитані професором І. Крип'якевичем. У його викладі кожна тема мала новизну, яку не знайдеш в літературі, зміст будувався на основі першоджерел, усної народної творчості, відчувалася професорська інтерпретація історичного факту. Майже до кожної лекції І. Крип'якевич подавав детальну історіографію, охарактеризував джерела. От чому більшість із нас зразу ж після обіду бігли в університетську бібліотеку, відшукували рекомендовану літературу і буквально гризли її. Коли ж університетська бібліотека не могла задовольнити вимоги читачів, тоді професор радив звернутися до фондів товариства ім. Т. Г. Шевченка або архіву. ... І. Крип'якевич на лекціях і семі-

нарських заняттях поступово розкривав свою творчу лабораторію. Він навчав як відбирати, вивчати літературу, складати бібліографію, синхроністичні таблиці, писати конспекти, короткі реферати, навіть невеликі зарисовки, міні статі» (Шульга, 1991: 39–40).

Окрім викладацької діяльності, Іван Петрович чимало уваги приділяв підготовці майбутніх науковців. Він був одним з ініціаторів «Першої наукової конференції студентів Львівського Державного університету ім. Івана Франка», відкриття аспірантури з історії. У його домашньому архіві збереглася добірка матеріалів під назвою «Аспірантура», у якій тематика наукових досліджень, індивідуальні плани аспірантів, списки рекомендованої літератури тощо (ЛННБ ім. В. Стефаника НАН України. Ф. 314. П. № 173; Ф. 314. П. № 249; Ф. 314. П. № 250). Він мав особливий дар виділяти серед студентської аудиторії талановитих учнів і заохочувати їх до наукової роботи. Так у свій час він розгледів і розвив наукові задатки В. І. Барана, В. В. Грабовецького, Я. Р. Дашкевича, Я. Д. Ісаєвича, М. М. Кравця, О. Й. Пріцака, Ф. І. Стебля, І. Г. Шульги та ін. І. П. Крип'якевич з талановитою молоді зміг створити свою школу істориків.

Розпочинаючи виконання обов'язків завідувача кафедри України у 1944 р. після визволення міста, І. П. Крип'якевич не підозрював, що час його перебування в університеті добігав кінця. Із осені 1944 р. розпочинається ідеологічна кампанія з дискредитації І. П. Крип'якевича та його колег, що залишалися в роки війни в окупованому нацистами Львові.

У квітні 1946 р. професор І. Крип'якевич був затверджений завідувачем кафедри історії України Львівського державного університету, цей рік виявився для І. П. Крип'якевича досить важким. Його відсторонили від завідування кафедрою, хоча наказ про це з'явиться лише 15 березня 1947 р. Згодом І. П. Крип'якевича відстороняють від викладацької діяльності, відрядивши його до м. Києва в Академію наук УРСР.

Висновки. Роботу І. П. Крип'якевича на посаді викладача варто розглядати як складову науково-педагогічної праці, що мала свої особливості. По-перше, викладацьку діяльність у вищих навчальних закладах Іван Петрович поєднував з іншими видами діяльності: учителюванням в гімназії, науковою роботою у НТШ. По-друге, викладацька діяльність мала дещо обмежений характер. Яскравим прикладом тому може бути робота у Таємному українському університеті, греко-латинській Богословській Академії. По-третє, під час викладацької діяльності І. П. Крип'якевич здійснював апробацію низки нових курсів, які до цього у вищих навчальних закладах не читалися. Йдеться про курси «Історії України», «Методика історії» та спецкурс «Визвольна війна українського народу 1648–1654 рр. і приєднання України до Росії». По-четверте, для викладацької діяльності І. П. Крип'якевича характерні: а) різноманітність навчально-організаційних форм (лекції, семінари, практичні, індивідуальні заняття); б) чітке структурування і планування занять (виклад здійснював згідно плану, готував бібліографічні описи, укладав індивідуальні завдання, вів діалог); в) використання різноманітних прийомів, що сприяли активізації навчальної діяльності: робота з бібліографічними картками; підготовка рефератів, повідомлень; написання наукових оглядів, рецензій, статей; обговорення наукових праць; г) навчальну діяльність студентів поєднував з організацією наукового пошуку та залученням їх до проведення досліджень. По-п'яте, викладацька діяльність І. П. Крип'якевича мала індивідуальний характер, що знайшло свій прояв у розробці авторських програм, планів, методичних рекомендацій, алгоритмів опрацювання історичних джерел. По-шосте, свої взаємини із студентами І. П. Крип'якевич вибудовував на повазі один до одного, високому рівні довіри, доброзичливому ставленні і безкорисливій допомозі. Його викладацька діяльність є своєрідним зразком для сучасників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архів Львівського національного університету ім. І. Франка. Ф. Р – 119. Особові справи. Оп. 2. Спр. 9. Іван Петрович Крип'якевич. 22 арк.
2. Архів Львівського національного університету ім. І. Франка. Ф. Р – 119. Ректорат. Оп. 3. Спр. 278. Отчет о работе кафедры марксизма-ленинизма за 1 семестр 1940–1941 г. 6 арк.
3. Вальо М. Він був нам, як батько... Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: зб. наук. пр.* Львів, 2001. Вип. 8. С. 624–628.
4. Волинець С. У першу річницю смерті Івана Крип'якевича : Спогад про проф. І. Крип'якевича . *Український історик*, 1968. № 1–4. С. 67–69.
5. Даниленко В. М., Завальнюк Ю. В., Телячий Ю. В. Освіта України в роки національно-демократичної революції (1917–1920): з хроніки подій. Кам'янець-Подільський : «Абетка НОВА», 2005. 264 с.
6. Ковальський М. Лекційний курс Івана Крип'якевича з української історіографії : Спроба попереднього аналізу. Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: зб. наук. пр.* Львів, 2001. Вип. 8. С. 842–862.

7. Крип'якевич І. Спогади (автобіографія). Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: зб. наук. пр.* Львів, 2001. Вип. 8. С. 78–140.
8. Крип'якевич І. Тернистим шляхом. Записи про шкільну науку Олексія Заклинського в 1830-их рр. *Рідна школа.* 1933. № 13–14. С. 226–227.
9. Ленчик В. Проф. д-р Іван Крип'якевич як професор Богословської академії у Львові. *Український історик.* 1993. № 1–4 (116–119). С. 171–173.
10. Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаніка НАН України, відділ рукописів. Фонд 314 (Крип'якевич І. П.). П. № 16-А. «Семинар Ук[раїнського] Унів[ерситету]» 1922–1923».
11. Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаніка НАН України, відділ рукописів. Фонд 314 (Крип'якевич І. П.). П. № 149. «Український університет 1920–23».
12. Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаніка НАН України, відділ рукописів. Фонд 314 (Крип'якевич І. П.). П. № 168 –«Методика історії. Матеріали 1919–20».
13. Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаніка НАН України, відділ рукописів. Фонд 314 (Крип'якевич І. П.). П. № 172. «Семинар [Богословської] Академії».
14. Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаніка НАН України, відділ рукописів. Фонд 314 (Крип'якевич І. П.). П. № 173. «Аспірантура. 1945 р. Методика».
15. Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаніка НАН України, відділ рукописів. Фонд 314 (Крип'якевич І. П.). П. № 249. «Аспірантура 1940–1941».
16. Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаніка НАН України, відділ рукописів. Фонд 314 (Крип'якевич І. П.). П. № 250. «Аспірантура 1945 1946».
17. Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаніка НАН України, відділ рукописів. Фонд 314 (Крип'якевич І. П.). П. № 293. «Кам'янець».
18. Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаніка НАН України, відділ рукописів. Фонд 314 (Крип'якевич І. П.). П. № 342. «Історія України – лекції I, II. 1940 рр.».
19. Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаніка НАН України, відділ рукописів. Фонд 314 (Крип'якевич І. П.). П. № 343. (II) «Історія України – лекції III–IV. 1940 рр.».
20. Прицак О. Спогад про вчителя. Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: зб. наук. пр.* Львів, 2001. Вип. 8. С. 562–566.
21. Центральний Державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 179. Кураторія Львівського шкільного округу. Оп. 7. Спр. 13263. Особова справа Івана Петровича Крип'якевича (1886–1967). 217 арк.
22. Центральний Державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 309. Наукове товариство ім. Т. Шевченка. – Оп. 1. Спр. 995. – Листування з З. Кузелею, Т. Троїльовським та І. Крип'якевичем. 32 арк.
23. Центральний Державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 310. Український університет у Львові. Оп. 1. Спр. 44. Протоколи ригоризальних іспитів медичного відділу українського університету у Львові. 53 арк.
24. Центральний Державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 310. Український університет у Львові. Оп. 1. Спр. 56. Програми навчання. Філософський факультет. 30 арк.
25. Центральний Державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 310. Український університет у Львові. Оп. 1. Спр. 71. Програми викладів на філософському факультеті. Правила складання іспитів. 6 арк.
26. Центральний Державний історичний архів України, м. Львів. Ф-368. Історик, громадський діяч С. Томашівський. Оп. 1. Спр. 174. Листи І. Крип'якевича до Степана Томашівського ... 118 арк.
27. Шульга І. Г. І. П. Крип'якевич – педагог. *Тези доповіді. Регіон. наук.-практ. конф., присвяч. 105-річчю з дня народж. визначн. істор. України акад. Івана Петровича Крип'якевича.* Івано-Франківськ, 1991. С. 39–42.

REFERENCES

1. Arkhiv Lvivskoho natsionalnoho universytetu im. I. Franka. [Archive of the Lviv National University named after I. Franko]. F. R – 119. Osobovi spravy. Op. 2. Spr. 9. Ivan Petrovych Kryp'iakevych. 22 ark. [in Ukrainian].
2. Arkhiv Lvivskoho natsionalnoho universytetu im. I. Franka. [Archive of the Lviv National University named after I. Franko]. F. R – 119. Rektorat. Op. 3. Spr. 278. Otchot o rabote kafedry marksyzma-lenynyzma za 1 semestr 1940–1941 h. 6 ark. [in Ukrainian].
3. Valo M. (2001). Vin був нам, як batko... [He was like a father to us... Ivan Krypyakevich in family tradition, science, society.]. Ivan Kryp'iakevych u rodynnii tradytsii, nautsi, suspilstvi. *Україна: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist: zb. nauk. pr.* Lviv. 8. 624–628. [in Ukrainian].
4. Volynets S. (1968) . U pershu richnytsiu smerty Ivana Krypiakevycha : Spohad pro prof. I. Krypiakevycha. [On the first anniversary of the death of Ivan Krypyakevich: Memory of Prof. I. Krypyakevych]. *Ukrainskyi istoryk.* 1–4. 67–69. [in Ukrainian].
5. Danylenko V. M., Zavalniuk Yu. V., Teliachyi Yu. V. (2005). Osvita Ukrainy v roky natsionalno-demokratychnoi revoliutsii (1917–1920) : z khroniky podii. [Education of Ukraine during the years of the national-democratic revolution (1917–1920): from the chronicle of events.]. Kamianets-Podilskyi: «Abetka NOVA». 264 p. [in Ukrainian].
6. Kovalskyi M. (2001). Lektsiinyi kurs Ivana Krypiakevycha z ukrainskoi istoriohrafii : Sproba poperednoho analizu. Ivan Kryp'iakevych u rodynnii tradytsii, nautsi, suspilstvi. [Ivan Krypyakevych's lecture course on Ukrainian historiography: An attempt at a preliminary analysis. Ivan Krypyakevich in family tradition, science, society.]. *Україна: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist: zb. nauk. pr.* Lviv. 8. 842–862. [in Ukrainian].

7. Kryp'iakevych I. (2001). Spohady (avtobiohrafia). Ivan Kryp'iakevych u rodynnii tradytsii, nauksi, suspilstvi. [Memories (autobiography). Ivan Krypyakevich in family tradition, science, society]. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svdomist, derzhavnist: zb. nauk. pr.* Lviv. 8. S. 78–140. [in Ukrainian].
8. Kryp'iakevych I. (1933). Ternystym shliakhom. Zapysy pro shkilnu nauku Oleksiia Zaklynskoho v 1830-ykh rr. [A thorny path. Notes on school science of Oleksiy Zaklinskyi in the 1830 y.]. *Ridna shkola.* 13–14. 226–227. [in Ukrainian].
9. Lentsyk V. (1993). Prof. d-r Ivan Krypiakevych yak profesor Bohoslovskoi akademii u Lvovi. [Prof. Dr. Ivan Krypyakevich as a professor at the Theological Academy in Lviv]. *Ukrainskyi istoryk.* 1–4 (116–119). 171–173. [in Ukrainian].
10. Lvivska natsionalna naukova biblioteka im. V. Stefanyka NAN Ukrainy. [Lviv National Scientific Library named after V. Stefanyka of the National Academy of Sciences of Ukraine], viddil rukopysiv. Fond 314 (Krypiakevych I. P.). P. № 16-A. «Seminar Uk[rainskoho] Univ[ersytetu]» 1922–1923». [in Ukrainian].
11. Lvivska natsionalna naukova biblioteka im. V. Stefanyka NAN Ukrainy. [Lviv National Scientific Library named after V. Stefanyka of the National Academy of Sciences of Ukraine], viddil rukopysiv. Fond 314 (Kryp'iakevych I. P.). P. № 149. «Ukrainskyi universytet 1920–23». [in Ukrainian].
12. Lvivska natsionalna naukova biblioteka im. V. Stefanyka NAN Ukrainy/ [Lviv National Scientific Library named after V. Stefanyka of the National Academy of Sciences of Ukraine], viddil rukopysiv. Fond 314 (Kryp'iakevych I. P.). P. № 168 «Metodyka istorii. Materialy 1919–20». [in Ukrainian].
13. Lvivska natsionalna naukova biblioteka im. V. Stefanyka NAN Ukrainy. [Lviv National Scientific Library named after V. Stefanyka of the National Academy of Sciences of Ukraine], viddil rukopysiv. Fond 314 (Kryp'iakevych I. P.). P. № 172. «Seminar [Bohoslovskoi] Akademii». [in Ukrainian].
14. Lvivska natsionalna naukova biblioteka im. V. Stefanyka NAN Ukrainy. [Lviv National Scientific Library named after V. Stefanyka of the National Academy of Sciences of Ukraine], viddil rukopysiv. Fond 314 (Kryp'iakevych I. P.). P. № 173. «Aspirantura. 1945 r. Metodyka». [in Ukrainian].
15. Lvivska natsionalna naukova biblioteka im. V. Stefanyka NAN Ukrainy [Lviv National Scientific Library named after V. Stefanyka of the National Academy of Sciences of Ukraine], viddil rukopysiv. Fond 314 (Kryp'iakevych I. P.). P. № 249. «Aspirantura 1940 1941». [in Ukrainian].
16. Lvivska natsionalna naukova biblioteka im. V. Stefanyka NAN Ukrainy. [Lviv National Scientific Library named after V. Stefanyka of the National Academy of Sciences of Ukraine], viddil rukopysiv. Fond 314 (Kryp'iakevych I. P.). P. № 250. «Aspirantura 1945–1946». [in Ukrainian].
17. Lvivska natsionalna naukova biblioteka im. V. Stefanyka NAN Ukrainy [Lviv National Scientific Library named after V. Stefanyka of the National Academy of Sciences of Ukraine], viddil rukopysiv. Fond 314 (Kryp'iakevych I. P.). P. № 293.–«Kamianets». [in Ukrainian].
18. Lvivska natsionalna naukova biblioteka im. V. Stefanyka NAN Ukrainy. [Lviv National Scientific Library named after V. Stefanyka of the National Academy of Sciences of Ukraine], viddil rukopysiv. F. 314 (Kryp'iakevych I. P.). P. № 342.«Istoriia Ukrainy – leksi I, II. 1940 rr.». [in Ukrainian].
19. Lvivska natsionalna naukova biblioteka im. V. Stefanyka NAN Ukrainy. [Lviv National Scientific Library named after V. Stefanyka of the National Academy of Sciences of Ukraine], viddil rukopysiv. F. 314 (Kryp'iakevych I. P.). P. № 343. (II) «Istoriia Ukrainy – leksi III–IV. 1940 rr.». [in Ukrainian].
20. Pritsak O. (2001). Spohad pro vchytelia. Ivan Kryp'iakevych u rodynnii tradytsii, nauksi, suspilstvi. [A memory about a teacher. Ivan Krypyakevich in family tradition, science, society]. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svdomist, derzhavnist: zb. nauk. pr.* 8. 562–566. [in Ukrainian].
21. Tsentralnyi Derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy. [Central State Historical Archive of Ukraine], m. Lviv. F. 179. Kuratoriia Lvivskoho shkilnoho okruhu. Op. 7. Spr. 13263. Osobova sprava Ivana Petrovycha Krypiakevycha (1886–1967). 217 ark. [in Ukrainian].
22. Tsentralnyi Derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy. [Central State Historical Archive of Ukraine], m. Lviv. F. 309. Naukove tovarystvo im. T. Shevchenka. Op. 1. Spr. 995. Lystuvannia z Z. Kuzeleiu, T. Troylovskym ta I. Krypiakevychem. 32 ark. [in Ukrainian].
23. Tsentralnyi Derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy. [Central State Historical Archive of Ukraine], m. Lviv. F. 310. Ukrainskyi universytet u Lvovi. – Op. 1. Spr. 44. Protokoly ryhoryzalykh ispytiv medychnoho vydilu ukrainskoho universytetu u Lvovi. 53 ark. [in Ukrainian].
24. Tsentralnyi Derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy. [Central State Historical Archive of Ukraine], m. Lviv. F. 310. Ukrainskyi universytet u Lvovi. Op. 1. Spr. 56. Prohramy navchannia. Filosofskyi fakultet. 30 ark. [in Ukrainian].
25. Tsentralnyi Derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy. [Central State Historical Archive of Ukraine], m. Lviv. F. 310. Ukrainskyi universytet u Lvovi. – Op. 1. Spr. 71. Prohramy vykladiv na filosofskomu fakulteti. Pravyla skladannia ispytiv. 6 ark. [in Ukrainian].
26. Tsentralnyi Derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy. [Central State Historical Archive of Ukraine], m. Lviv. F-368. Istoryk, hromadskyi diiach S. Tomashivskyi. Op. 1. Spr. 174. Lysty I. Kryp'iakevycha do Stepana Tomashivskoho ... 118 ark. [in Ukrainian].
27. Shulha I. H. (1991). I. P. Krypiakevych – pedahoh. [I. P. Krypyakevich is a teacher.]. *Tezy dop. ta povid. Rehion. nauk.-prakt. konf., prysviach. 105-richnytsi z dnia narodzh. vyznachn. istor. Ukrainy akad. Ivana Petrovycha Krypiakevycha.* Ivano-Frankivsk. 39–42. [in Ukrainian].